

KAJ JE SOCIALNA DRŽAVA

8

mag. Nada Caharijaz Ferme

8. ODGOVORNOST IN VLOGA PRI ZAGOTAVLJANJU PRAVIC

8.1. DRŽAVA

Ustava v 5. členu določa, da država na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine vseh svojih državljanov, pa tudi pravice narodnosti. Država skrbi za ohranjanje narodnega bogastva in kulturne dediščine, ustvarja pa tudi možnosti za skladen civilizacijski kulturni razvoj.

Določene ustavne norme se uporabljajo neposredno, druge pa posredno preko zakona. Pravice, ki so moralne in programske narave, in niso neposredno uporabljive, niso urejene z zakonodajo.

Država je dolžna ustvarjati takšne razmere in pogoje, v katerih bo posameznik lahko odgovorno skrbel za socialno varnost sebe in svoje družine, da se bo s tem zavaroval pred znanimi tveganji kot npr. bolezen, brezposelnost, starost. Država naj bi pomagala le tistim, ki jim to ne uspeva.

(Tomič, 24, 25)

8.2. LOKALNA SKUPNOST – OBČINA

Občina je temeljna lokalna samoupravna skupnost, ki ureja in opravlja svoje zadeve samostojno v okviru ustave in zakonov. Zakon o lokalni samoupravi določa, da mora biti občina sposobna zadovoljevati potrebe in interese svojih prebivalcev, zato mora izpolnjevati vse z zakoni predpisane naloge.

Občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena, ki jih določi s splošnim aktom občine ali so določene z zakonom, kot npr. načrtovanje prostorskega razvoja, opravlja naloge s področja gostinstva, turizma, kmetijstva, ustvarja pogoje za izgradnjo stanovanj, ureja, upravlja in skrbi za lokalne javne službe, skrbi za požarno varnost in organizira reševalno pomoč, gradi in vzdržuje vodovodne, energetske, komunalne objekte

8.3. POSAMEZNIK

Ima pomembno vlogo pri zagotavljanju socialne varnosti, ki si naj praviloma z lastnim delom zagotavlja socialne pravice, ki mu omogočajo primerno življenjsko raven tudi v starosti, primeru bolezni ali invalidnosti, brezposelnosti. Tako se je posameznik dolžan v primeru socialnih stisk angažirati najprej sam, ter s podporo v svojem najbližjem življenjskem okolju (družina, sorodniki, sosedje). (Tomič, 25)

8.4. DRUŽINA

Ima pomembno vlogo pri ustvarjanju pogojev v življenju vseh njenih družinskih članov, pa tudi pri zadovoljevanju materialnih, socialnih in psihičnih pogojev in tudi sicer v svojem odnosu na vse družinske člane, še posebej v odnosu do otrok, ter v dajanju podpore vsem družinskim članom.

V zgodovini je družina doživljala velike spremembe, zato se je njena podoba precej spreminjala. Lahko pa ugotovimo, da je danes družina manj opredeljena preko zakonske zveze, ter bolj preko obstoja otrok. Država ima odgovornost pri zagotavljanju opore in podpore družini, še posebej na področju socialnega varstva, predšolske vzgoje in šolstva, pa tudi delovnega varstva z ustanavljanjem ustreznih služb v podporo družini. (Tomič, 25)

8.5. CIVILNA DRUŽBA

Civilna družba ima v demokratični družbi pomembno vlogo.

Intervencije civilne družbe v procesih odločanja prispevajo k uveljavljanju interesov državljanov in k reprezentativnosti postopka; v državljanskem angažiranju lahko državljani pridobijo tiste kompetence, ki jih usposabljaajo k njihovi državljanski vlogi; nudijo lahko socialno samopomoč in pomoč tretjim osebam, jo naredijo bolj kakovostno, jo bolj prilagodijo na materialne in socialne potrebe posameznika. Bistvene značilnosti civilne družbe so, da je angažiranje prostovoljno, njeno delovanje je samoorganizirano in orientirano v skupno dobro.

Vendar pa civilna družba vseeno ne more nadomestiti državnih institucij. Uresničevanje pravic je še vedno osrednja naloga države. Aktivnosti civilne družbe se največ uveljavljajo na nivoju občine. Pogoji za delovanje civilne družbe pa je, da država ustvarja socialne in ekonomske pogoje, ki so nujni za zagotavljanje varnosti posameznika. (Tomič, 26)

9. REALIZATORJI SOCIALNIH PRAVIC

Pomembna je pluralnost in različnost realizatorjev socialnih pravic. Vsak od njih vnaša v prizadevanja za socialno varnost v družbi svojo vlogo, odgovornost, nazore, ideje, stališča. Pluralnost pa priznava in upošteva obstoj različnih pravnih, socialnih, kulturnih, verskih, družbenih in političnih interesov.

Javne službe

- Organizirane so lahko za vso državo ali le za območje posamezne občine.
- Njihovo delovno področje, organizacija in programi so lahko določeni z zakonom, lahko pa tudi z nacionalnim programom in priporočili državnega zbora.
- Vrh javne službe predstavlja ministrstvo za posamezno področje.
- Kot realizatorji socialnih pravic pa se ob izpolnjevanju zakonsko določenih pogojev enakovredno vključujejo tudi koncesionarji, ki dopolnjujejo delovanje javnih služb.

(Tomič, 26)

Humanitarne organizacije

- Njihovo delovaje je opredeljeno z Zakonom o humanitarnih organizacijah.
- Status humanitarne organizacije lahko pridobijo društva in zveze društev, ki delujejo v javnem interesu na področjih socialnega in zdravstvenega varstva, pa tudi tiste, ki jih za potrebe humanitarne dejavnosti ustanovijo verske skupnosti, pa tudi druge humanitarne organizacije, ki so del širše mednarodne organizacije.
- Humanitarne organizacije izvajajo svojo dejavnost po načelu odprtosti za vse, ki s potrebnimi njene pomoči, ne glede na to ali so njeni člani.

Invalidske organizacije

- Ureja Zakon o invalidskih organizacijah in določa, da je invalidska organizacija društvo ali zveza društev, ki deluje v javnem interesu na področju invalidskega varstva.
- Njen namen je prostovoljno in neodvisno združevanje interesno povezanih invalidov in njihovih zakonitih zastopnikov za zagovarjanje in zadovoljevanje posebnih potreb invalidov, ter zastopanje njihovih interesov.

Prostovoljno delo

- Prostovoljstvo je opredeljeno kot družbeno koristna brezplačna aktivnost posameznikov, ki s svojim znanjem in delom ter izkušnjami prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja posameznikov in družbenih skupin, ter k razvoju solidarne, humane in enakopravne družbe.
- Prostovoljstvo krepi solidarnost ljudi, zagotavlja družbeno povezanost in sodelovanje pri reševanju problemov posameznikov in družbe.
- Organizirano prostovoljstvo se opravlja v okviru prostovoljskih organizacij, lahko pa tudi v okviru rednega programa javne službe na podlagi posebnih prostovoljskih programov, pa tudi pri koncesionarjih na podlagi posebnega dogovora.

III. SOCIALNO VARSTVO KOT DRUŽBENA DEJAVNOST

Področje socialnega varstva, sociala, je eden od sklopov socialne varnosti, ki temelji na pravičnosti, solidarnosti, ter na načelih enake dostopnosti in proste izbire oblik.

V naši državi je sprejet pojem socialne varnosti kot pravica posameznika, da je zavarovan za naslednja tveganja. Za primer bolezni, nezaposlenosti, starosti, poškodbe pri delu, invalidnosti, materinstva, preživljanja otrok ter dajatve družinskim članom po smrti osebe, ki je preživljala družino, in pravice urejene z Zakonom o socialnem varstvu.

1. ZAKON O SOCIALNEM VARSTVU

Je temeljni zakon, ki ureja področje socialnega varstva in določa, da obsega socialno varstvena dejavnost preprečevanje in reševanje socialno varstvene problematike posameznikov, družin in skupin prebivalstva.

Socialno varstveni program sprejme državni zbor. Z njim se:

- določi strategijo razvoja socialnega varstva,
- opredeli prednostna razvojna področja socialnega varstva,
- opredeli specifične potrebe in možnosti posameznih območij,
- določi mrežo javne službe, ki jo zagotavlja država.

V okviru sistema socialne varnosti zagotavlja država raznovrstne socialno varstvene storitve.

Socialna preventiva: pomeni storitve, ki so namenjene preprečevanju socialnih stisk in težav. Obsegajo pomoč za samopomoč posamezniku, družini in skupinam prebivalstva. Pri tem gre za raznovrstne dejavnosti kot predavanja, svetovanja, zagotavljanje prostorov za organiziranje samopomoči ipd.

Prva socialna pomoč: obsega pomoč pri prepoznavanju in opredelitvi socialne stiske in težave posameznika. Po oceni možnih rešitev se posameznika seznani z možnimi oblikami socialno varstvenih storitev in dajatev, ter z izvajalci, ki le-te zagotavljajo.

Osebna pomoč: obsega svetovanje, urejanje in vodenje. Namenjena je ohranjanju, izboljšanju, razvijanju in dopolnjevanju socialnih zmožnosti posameznika.

Pomoč družini: obsega tri vrste in sicer pomoč za dom, pomoč na domu in socialni servis.

- Pomoč družini za dom: obsega strokovno svetovanje in pomoč družini pri urejanju odnosov med družinskimi člani. Obsega lahko tudi pomoč pri skrbi za otroke in usposabljanje družine za opravljanje njene vloge v vsakdanjem življenju.
- Pomoč družini na domu: obsega socialno oskrbo invalidnih, starejših in drugih oseb, ki se jim na ta način nadomesti siceršnja vključitev v institucionalno oskrbo.
- Socialni servis: obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih v določenih primerih, predvsem pri rojstvu otroka, bolezni, invalidnosti, starosti, nesreči. Ta vrsta pomoči se zagotavlja takrat, kadar je potrebna pomoč pri vključitvi osebe v vsakdanje življenje.

Institucionalno varstvo: obsega različne oblike pomoči v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki (recimo v oskrbovanem stanovanju). S to storitvijo se upravičencu nadomeščajo ali dopolnjujejo naloge doma in lastne družine, predvsem pa bivanje, prehrana, varstvo in zdravstveno varstvo.

V okviru te storitve pozna zakon tudi institucionalno varstvo otrok in mladoletnikov prikrajšanih za normalno družinsko življenje - domovi za otroke.

Kot nadomestno obliko institucionalnega varstva pa si lahko upravičenec izbere tudi družinskega pomočnika.

Vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji: vodenje in varstvo obsegata celovito skrb za odraslo duševno in telesno prizadeto osebo, hkrati pa razvijanje njene individualnosti in harmoničnega vključevanja v skupnost in okolje.

Zaposlitev pod posebnimi pogoji obsega sodelovanje pri takih oblikah dela, ki prizadetim osebam omogočajo ohranjanje pridobljenih znanj in razvoj novih sposobnosti.

Pomoč delavcem v podjetjih, zavodih in pri drugih delodajalcih: obsega svetovanje in pomoč pri reševanju težav, ki jih imajo delavci v zvezi z delom v delovnem okolju in ob prenehanju delovnega razmerja. Obsega tudi pomoč pri uveljavljanju pravic iz pokojninskega, invalidskega, zdravstvenega zavarovanja, ter otroškega in družinskega varstva.

Družinski pomočnik je institut, do katerega ima pravico polnoletna oseba, s težko motnjo v duševnem razvoju in težko gibalno ovirana oseba, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb.

Uporabljena literatura in viri

- Tomič, Zora (2009): Kaj je socialna država, Doba Epis, Maribor.
- Zakon o humanitarnih organizacijah, Ur. l. RS, št. 98/03 in 61/06 – ZDru-1.
- Zakon o invalidskih organizacijah, Ur. l. RS, št. 108/02 in 61/06 – ZDru-1.
- Zakon o lokalni samoupravi, Ur. l. RS, št. 94/07 – UPB2, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUIFO, 11/18 – ZSPDSLS-1 in 30/18.
- Zakon o prostovoljstvu, Ur. l. RS, št. 10/11, 16/11 in 82/15.
- Zakon o socialnem varstvu, Ur. l. RS, št. 3/2007 – UPB2, 23/07, 41/07, 39/2016, 29/17, 54/17, 21/18-ZNOrg, 31/18 – ZOA-A in 28/19.